24ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 6470 — 20 ԱՊՐԻԼ 1907 — ԱԻԱԳ ՈՒՐԲԱԹ — 20 ՐԲԳԻ-ԻԼ-ԷՎՎԷԼ 1325 — 3 MAI 1907 — 24me année № 6470

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
"ԱՐԵՒԵԼՔ„ ՕՐԱԹԵՐԹԻ
Ն. ՊՈԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ
Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՄԱՐ 80 Գրշ.
ԳԱՒԱՌԱՏԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ 108 »
ՕՏԱՐ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ 25 Ֆրք.
ԹԳԹԱՏԱՐԻ ԾԱԽՔԸ ՄԵԿ ՎՐԱՑ
20 հատ 1 գրուշոց փուլ
1 մնս.ի հաշուով կ'ընդունուի

10 ՓԱՐԱ

Արեւելք

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

اره ولك
درعبه ده غلطه · اره ولك غزته سی اداره خانه سی

DIRECTION
DU JOURNAL ARMÉNIEN
"ARÉVELK"
CONSTANTINOPLE - GALATA

10 PARAS

ՀՐԷԻՑ ՏՕՆԵՐԸ
ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԺԱՄԱՆԱԿ

Հաւիկը.— Թուականը.— Տեւողութիւնը.— Նիսան 14ի կէսօրը.— Նիսան 14ի ընթրիքը.— Հաւկական սեղանը.— Պենտեկոստէն.— Տաղաւարատեաց տօնը.— Պաւուրքեանց մեծ օրը.— Նաւակատիքը.— Փուրիմները.

Մեծ տօները Տաճարին մէջ միայն կը կատարուէին, և ո՛չ ուրիշ տեղեր։ Խաբայելացիները այն ատեն Պաղեստինի ամէն կողմերէն Երուսաղէմ կ'ելլէին։ Բազմութիւն, ամէն կողմ արտակարգ ոգեւորութիւն մը կը տեսնուէր։ Փողոցներուն մէջի տեղի ունեցած խառնաշփոթութիւնները աւելի ծայրայեղ էին։ Օտարականները ո՛ւր որ կրնային՝ կ'իջեւանէին, վրաններու, ճամբարանօթ չինուած պարտէզներու ներքեւ, կամ չրջակայքը գտնուած գիւղերուն մէջ՝ եթէ հոն ծանօթներ ունէին։ Հաւիկին մանաւանդ չատ բազմութիւն կուգար հոն։ Կառապաչները (païen) նոյն իսկ հետաքրքրութեան համար կուգային, և արդարեւ Երուսաղէմ այցելելու յարմար առիթ էր ան։ Թալով Հրեաներուն, զոր օրինակ Դալիլիացիները կարաւաններով կ'ելլէին Երուսաղէմ և ճամբան ուխտաւորութեան Սաղմոսները[1] կ'երգէին։ Այս հանդիսաւոր ճամբորդութիւնները կանոնաւոր կերպով կը կատարուէին տասերկու տարեկանէն սկսեալ երիտասարդ աղաքներու կողմէ։ Հաւիկը mémorial մը էր, ելեւիպտոսի յիշատակին նուիրուած։ Հաւիկը տօնելու թուականը նախապէս հաստատուած էր և եօթը օր կը տեւէր, այսինքն Նիսանի[2] 15էն մինչեւ 21։ Այս եօթը օրերը Ազիմի (ախմիտս = անմոռոգ) օրեր կոչուած էին։ Այնէնէն աւելի հանդիսաւոր էին առաջին և վերջին օրերը։ Որովհետեւ Հրէից համար օրը ո՛չ թէ առաւօտուն՝ այլ նախընթաց երեկոյէն կը սկսէր, որով տօնն ալ Նիսան 14ի արեւմուտէն կը սկսէր, և 14ի կէսօրէն էր որ գառը կամ ուլը Տաճարին մէջ կը զենուին։ Յիշենք Յիսուսի կեանքին վերջին յիշատակելի օրերը։ Յիսուս իր աշակերտներէն երկուքին կը յանձնէ Զատիկը պատրաստելու գործը[3]։ Արդարեւ Ռաբբիներուն աշակերտները Զատիկը կը զոհէին և նուիրական ընթրիքը կը պատրաստէին իրենց վարդապետներուն համար։ Պետրոս և Յովհաննէս ուրեմն կ'երթան հասարակաց դանձէն գնելու համար զատկական անարատ և անբիծ գառը։ Իրենց ուսերուն վրայ առած Տաճար կը բերեն զայն ըստ սովորութեան, և քահանայից գաւթին մուտքին առջեւ իբրեւ զատկական գառ կը ներկայացնեն զոհագործներուն։ Ասոնք կ'առնեն զայն և կը զոհեն ողկիզաց սեղանին վրայ։ Բազմաթիւ Հրեաներ կը չրջապատեն զոհագործները և իւրաքանչիւր ոք բերելով նուիրելիք կենդանին, անոր զոհագործումը կը խնդրէ։ Ժողովուրդը կը խոնուի տաճարին չրջակայքերուն և կռապաշտներու գաւթին մէջ։ Փոքր ձայն մը իւրաքանչիւր զոհի նշանը կուտայ։ Քահանան սեղանին ոտքերուն առջեւ կը սրսկէ իր յատկապէս հաւաքած զոհի արիւնը, որ ստորերկրեայ խողովակներով կ'երթայ կեդրոնական ձորը։ Կենդանին մորթողներ ընելէ յետոյ, անոր փորոտիքները և ճարպերը կրակին մէջ կը նետեն։ Աղօթք մը արտասանուելէ յետոյ, Առաքելները կ'առնեն զոհուած գառը և բերելով կը պատրաստեն նուիրական ճաշը, անձանօթ աչակերտի մը վերնատան մէջ։

Կենդանին պէտք էր խորոված ըլլար և ոչ թէ խաշուած[4], անոր ոսկորները քնաւ կոտրելու չէին և եթէ երբեք ուտելէ յետոյ մաս մը աւելնար՝ պէտք էր կրակով այրել զայն։ Յիսուս նոյն երեկոյին կուգայ իր միւս տասը աշակերտներուն հետ։ Վերնատունը գորգերով[5] կահաւորուած է, որոնց վրայ կը նստին կամ աւելի կ'ընկողմանին ըստ արեւելեան սովորութեան։ Երբեմն սովորութիւն էր զատկական ընթրիքը ոտքի վրայ ընել, ճամբորդի զգեստով ցուպ ի ձեռին, իր բոլոր մանրամասնութեանց մէջ։ Զատկական այս ընթրիքը ծիսական կարգի մը համաձայն կը կատարուէր։ Թլմուտները կը նկարագրեն զայն իր բոլոր մանրամասնութեանց մէջ, ինչպէս որ տեղի կ'ունենար առաջին դարում։ Բաժակը չորս անգամ պէտք էր ձեռքէ ձեռք չրջագայէր հաւաքիրներուն մէջ։ Սեղանին նախագահողը՝ ամէն բանէ առաջ բաժակին վրայ օրհնութեան բանաձեւ մը կ'արտասանէր[6], կը խմէր անկէ և բաժակը կուտար ներկաներուն. յետոյ ամէնքը ձեռքերնին կը լուային։ Այս առաջին բաժակին չրջագայած ատեն էր որ Յիսուս ըսաւ. «Ցանկանալով ցանկացայ դաս Պասէք ուտել ընդ ձեզ, մինչեւ չարչարեալ իցեմ. բայց ասեմ ձեզ թէ ոչ ևս կերայց ի սմանէ, մինչեւ լցցի յարքայութիւն Աստուծոյ»։ Եւ բաժակ մը առնելով գոհացաւ և ըսաւ. «Առէք զայդ և բաժանեցէք ի ձեզ։ Ասեմ ձեզ թէ յայսմհետէ ոչ արբից ի բերոյ որթոյ մինչեւ եկեսցէ արքայութիւն Աստուծոյ[7]»։ Այս բաժակէն յետոյ կը բերէին դառն խոտերը և կ'ուտէին անխմոր հացին հետ։ Այս դառն խոտերը ազի ջուրի և քացախի մէջ թաթխուած էին։ Այդ ատեն ներկաներէն մէն սեղանի նախագահը կը հարցաքննէր, և այս ամէն անցած դարձածին նշանակութիւնը կ'ուզէր։ Այս հարցափորձը երկու անգամ տեղի կ'ունենար և երկուքին մէջտեղ երկրորդ բաժակը կը պարպուէր։ Նախագահը կը պատասխանէր. «Զատիկն է որ կ'ուտենք», և լեղի խոտերը առնելով կ'ըսէր. «Մենք կ'ուտենք այս լեղի խոտերը, վասն զի դառնացած են մեր նախահայրերուն կեանքը։ Յետոյ վեր բարձրացնելով անխմոր հացերը, կ'ըսէր. «Մենք կ'ուտենք այս անխմոր հացերը, վասն զի Աստուած մեր նախահայրերուն ինքզինքը յայտնելէ և զանոնք վերստին դնելէ առաջ, ո՛չ ոք ժամանակ ունեցած էր հացը խմորելու, պէտք է օրհնենք, գովենք և փառաւորենք զԱնիկա, որ այս հիանալի և մեծ բաները ըրած է մեր նախահայրերուն, որ վիշտէն դէպ ի ուրախութիւն, խաւարէն դէպ ի մեծ լոյսը առաջնորդած է զմեզ, ըսենք ուրեմն, ալէլո՛ւիա, գովենք մեր Փրկիչը։»

Այն ատեն ամէնքը միասին ՃԺԴ և ՃԺԴ Սաղմոսները կ'երգէին։ Շամմայի դպրոցին Փարիսեցիները ՃԺԴ Սաղմոսին վերջը կանգ կ'առնէին. իսկ Հիլէլի դպրոցինները մինչեւ ՃԺԴ Սաղմոսին վերջը կ'երգէին։ Երգէն յետոյ առաջուան իսօսդը կ'ըսէր դարձեալ. «Օրհնեալ եղիր, ո՛վ մեր Աստուածը, յաւիտենական Տէրը, որ զմեզ վերացուցիր, զնեցիր նաեւ մեր նախահայրերը և արժանացուցիր զմեզ այս ընթրիքին, որպէս զի ուտենք այս անխմոր հացը և այս լեղի խոտերը»։ Այն ատեն կը խմէին երկրորդ բաժակը և նորէն կը լուային ձեռքերնին. յետոյ սեղանին նախագահը երկու հաց կ'առնէր, անոնցմէ մին կը կարէր, կտորները միւս չկտրուած հացին վրայ կը դնէր և կ'ըսէր. «Ո՛վ օրհնեալ ըլլայ Ան, որ երկրէն մաքուր հաց արտադրած է»։ Յետոյ կտորները լեղի խոտին պնակին մէջ թաթխելով կ'ըսէր. «Օրհնեալ եղիր, ո՛վ մեր Աստուածը, որ քու հրամաններովդ սրբացուցիր զմեզ և այս ընթրիքը ուտել սորվեցուցիր մեզի»։ Ապա կ'ուտէր հացը և լեղի խոտերը, այս կերակուրներուն իւրաքանչիւրին համար առանձին իր շնորհակալութիւնը յայտնելէ յետոյ։ Միւս նոյն բաները տեղի կ'ունենային նաեւ Զատկական գառը հրաւիրեալներուն մէջ բաժնուած ատեն։

Գառը կերուած և զատկական ընթրիքը վերջացած նկատուելէ յետոյ, կը չրջագայէր երրորդ բաժակը, որ «օրհնութեան բաժակ» կը կոչուէր։ Վերջապէս կուգար չորրորդ և վերջին բաժակը և Hallel երգին[8] (Սաղմ. ՃԺԴ. ՃԺԵ) երկրորդ մասը, և ահա ամէն ինչ վերջացած էր։ Հետեւեալ օրը՝ 15 Նիսան, տօնին առաջին և մեծ օրն էր։ Թոյլատրուած չէր աշխատիլ ո՛չ այս և ո՛չ ալ վերջին օրը։ 16էն Սրբավայրին կը նուիրէին նոր ցորենի որայ մը իբրեւ երախայրիք, վասն զի Զատիկը հունձքի սկսելու ատեն ալ էր միանգամայն։ Սենեդրիոնը հանդիսաւոր կերպով կը յայտարարէ հունձքի սկսիլը։ Այդ եօթը օրերուն մէջ ամէն ոք պարտաւորուած էր անխմոր հաց ուտել, և ներկայի չէր նաեւ Երուսաղէմէն դուրս ելլել։ Ոմանք կը հարցնեն սակայն թէ Լիմմաուս[9] գացող աշակերտները ինչպէս Երուսաղէմէն դուրս ելած էին, բայց պէտք է ըսել թէ երրորդ օրուան երեկոյին պատասխան է այդ ճամբորդութիւնը, այսինքն չորրորդ օրուան սկիզբը, և թէ Ռաբբիները այնչափ չէին ստիպեր երբ մեծ կարեւորութիւն ունեցող խնդիր մը կը պատահէր։ «Աւելի լաւ է կ'ըսէին Ռաբբիները եօթը օրն ալ Երուսաղէմ մնալ։ Moed Katonի ճառը որ տօներու ժամանակ կրօնական թոյլատրուած և արգիլուած բաներու վրայ կը խօսի, Երուսաղէմէն բացակայութիւնը և հեռացումը կը դատապարտէ, վասն զի հեռացողը մանաւանդ չպիտի կրնայ ներկայ գտնուիլ վերջին օրը, որ շատ հանդիսաւոր էր. արդ պէտք է յիշել թէ Լիմմաուսի աշակերտները նոյն օրը երեկոյին նորէն Երուսաղէմ կը վերադառնան։

Մենք Պենտեկոստէի տօնը պիտի յիշենք միայն. վասն զի մեր նպատակը Հրէից տօները մանրամասնաբար նկարագրել չէ, այլ միայն լուսաբանել Նոր կտակարանի ինչ ինչ գլուխներ, հաւաքելով Յովսեպոսի գործերէն և Թալմուտներու մէջէ ա՛յն հատուածները, որոնք կրնան օգնել անոնց մեկնութեան։ Արդ Գործք Առաքելոցի[10] մէկ հատուածին մէջ պատահաբար խօսուած է Պենտեկոստէի մասին։ Այս տօնը Նիսան 16էն յետոյ յիսներորդ օրը կը կատարուէր։ Անիկա աւելի աշխարհական տօն մըն էր քան կրօնական, վասն զի ամէն բանէ առաջ հունձքի[11] փակումը կը տօնէին։ Այս տօնը հատատուած կը թուի նաեւ կատարելու համար միւնոյն ատեն, Սինա լերան վրայ օրէնքի հրատարակութեան (promulgation) յիշատակը։ Մովսէս այսպիսի բան մը չէր հրամայած, բայց օրէնքին հրատարակութեան թուականը ճիշդ Պենտեկոստէի օրուան կը հանդիպէր։

Ս. ԱՆԱՆԵԱՆ

(Շարունակելի)

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿՆԵՐԸ

Լանտոնի, Նիւ-Եորքի, Բարիզի, Պերլինի եւ Վիեննայի Սակարաններ.— Դրամական հրապարակը.— Պետական արժեթղթերը եւ դրամատուններ. — Ճարտարարուեստային արտադրութիւններ. — Սուէզի եւ ապառումի պայմանները. — Միջազգային հրապարակը. Պղինձ, ոսկի եւայլն։

Միջազգային դրամական հրապարակը վերջին անգամ իրական բարձրում մը ունեցած է, քանի որ Անգլիոյ Պանքան 4 ½ %էն 4 %ի, և Գերմանիոյ Ռայխսպանքն ալ — ինչպէս ծանուցինք մեր նախորդ տեսութեան մէջ — 6 %էն 5 ½ %ի իջեցուցին իրենց զեղչի սակը։ Բայց երբ արդէն Անգլիոյ Պանքան նախապէս իր սակը 4 ½ %ի իջեցուցած էր, դրամական հրապարակները համոզուած էին թէ այս վերջի հանմամանութիւնը 4 %ի փոխուելու բնական քայլ մը կը կազմէ, այսինքն Պանքային սակը քիչ ատենէն 4 %ի սովորական ատիճանին պիտի իջնայ։ Հետեւաբար այսօրուան զեղչը կանխատեսուած ըլլալուն՝ նորութիւն մը չհամարուեցաւ յիշեալ չրջանակներուն համար, որոնք միշտ ստիպուած են հաւատարապէս նկատի առնել Նիւ Եորքի, Բարիզի, Պերլինի և Վիեննայի սակարաններուն ընդհ. կացութիւնն ալ։ Նիւ Եորքի հրապարակին վրայ այս միջոցիս դրամը բաւական առատ կը թուի ըլլալ, և հանքային արժեթղթերու վրայ կատարուած գործողութիւնները առ այժմ յայտնի ընթացք ունին, բայց թէ՛ Բարիզի, թէ՛ Պերլինի և թէ Վիեննայի հրապարակները դեռ տնտեսական կարգ մը ճնչումներու ազդեցութեան տակ կը մնան։ Ֆրանսայի մէջ, եկամուտի տուրքի խնդիրը և ուրիշ քաղաքական յարակից պարագաներ, ֆրանսական Ռանդը կարծես անխուսափելի անկման մը առաջնորդած են, հակառակ Հանրային Մնտուկներուն մեծաքանակ Ռանդ գնելուն։ Ֆրանսայի արտատական կուսակցութիւնը ո՛րքան կը յամառի իր տուրքերու ծրագիրը վաւերացնել տալու Ֆրանսայի Երեսփ. ժողովին, Ֆրանսայի դրամական բարձր չրջանակներն ալ նո՛յնքան յամառութեամբ կը մաքառին այդպիսի ծրագրի մը գործադրութեանը դէմ, որով կը թելադրուինք մտածել թէ այս խնդիրը դեռ շատ ջուր պիտի վերցնէ։

Պերլինի մէջ ալ կը սպասուէր որ Ռայխսպանքը փոխանակ 5 ½ %ի, 5 %ի իջեցնէ իր զեղչի սակը, քանի որ 5 ½ %ի համամատութիւնը յուսացուածէն շատ աւելի տեւեց, և շատ աւելի ալ ճնչեց զերման հրապարակը։ Հետեւաբար սակին այս փոփոխութիւնը զգալի ազդեցութիւն մը ունեցած չըլլալով, դրամատէրերը յարմար տեսած են սպասել ամառվերջի հաշուեյարդարութեան։ Գերման ճարտարարուեստային արժեթղթերու հրապարակն ալ մեծ ոգեւորութիւն մը ցոյց չտուաւ այս չարթնա, և այս՝ հակառակ անգլիական և ամերիկեան մետաղի հրապարակներուն զգալի բարձրացումին։ Վիեննայի մէջ, Աւստրիոյ և Հունգարիոյ միջեւ առկախ տնտեսական, մասնաւորապէս մաքսային խնդիրներու կարճ չրջանի մը մէջ ո և է լուծում մը չստանալու հաւանականութիւնը՝ հրապարակը անորոշութեան մատնած է։ Վերջապէս միջազգային դրամական հրապարակը անկանոն է և հաստատ ուղղութիւն մը ստացած չթուիր, մանաւանդ որ Ռուսիոյ տնտեսական և դրամական կացութեանը մասին առնուած փոփոխական լուրերը միշտ կ'ազդեն բոլոր Սակարաններուն վրայ։ Կ'երեւի թէ Ռուսիոյ վարչապետ Պ. Սթոլիբին և ելմտական նախարար Պ. Բոբրովցեվ մեւնոյն տնտեսական ուղղութեան չեն հետեւիր, որով դեռ որոշ միջոցներ չեն գտնուիր վերջ տալու համար ռուսական հրապարակին դրամական պէտքերուն։ Ռուսական արժեթղթեր ունեցողներուն համար, երկրին բնական հարստութիւնները, մանաւանդ գրեթէ անսահմանօրէն տարածուած հանքերը մեծ յոյսեր կը ներշնչեն թէեւ, բայց չենք կրնար ըսել թէ չահագործման պայմաններն ու միջոցները կատարեալ են։ Այսօր, այս կարգի ձեռնարկներէն մի միայն Հիւբա-Պանֆոման, Մեթալլուրգիք Ռիւսս-Պիլն ու Տճիբրովիկը յաջող հասոյթներ կը խոստանան, մինչդեռ Պրիանսք, Թականրոգ, Վօլկա-Վիչերա, եւայլն, տնտեսական անորոշ կացութիւն մը ունին։

Եթէ նկատի առնենք թէ պետական արժեթղթերուն ինչպէս նաեւ դրամական հաստատութիւններուն գիրքը իրենց պատկանած երկիրներուն տնտեսական բարգաւաճումին և գործունէութենէն կախում ունի, ուրախանալի է մեզ յիշել թէ յիշեալ թուղթերէն ամէնէն աւելի Օամ. Մեացեալն է որ կը փնտռուի, գրեթէ միշտ և ամենուրեք։ Ֆրանսական Ռանքը 3 %, անգլիական Քոնսոլիտէտները, ինչպէս նաեւ Արժանթինը 4%, և Գերմանականները երկրորդ դասակարգը կազմելով կրնան պահուիլ, մինչդեռ Աւստրիականը, Հունգարականը, Սերպ և Ռումանական պետական արժեթղթերը հակոդութեան կը կարօտին, և Պուլկարական, Հելլենական, Բազիլիական եւայլն թուղթերն ալ շահաբեր չեն համարուիր։ Դրամատուններու դասակարգէն ալ Օամ. Պանքայի դիրքը անզուգական է. իրմէ վերջը կուգան Պանք տը լ'Էնեսո-Նին, Պանք Ժենեռալ Մեխիհեն, Քրեդի Լիոնի, Քոնբուռաս տ'Էսպանիա, Սոսիեթէ Ժենեռալ, Պանք տը Բարի, եւայլն։

Ցաւալի է թէ ոսկիի ընդհանուր արտադրութեան աստիճանէն կախում ունին դրամական գործառնութիւններու քանակն ու ոգեւորութիւնը, բայց տարբեր տեսակէտով մը ալ դիտելի է, Պ. Սիկիֆրիտի ըսածին նման թէ, ոսկիին դերը իր վախճանին հասած է։ Ոսկին արժեթղթերուն մեծագոյն չափն ըլլալով այլ ևս ապրանքի մը կը նմանի, և հետեւաբար ենթակայ կ'ըլլայ ապրանքին հպատակած ընդհանուր օրէնքին։ Եթէ հրապարակի վրայ ոսկիի քանակը փոքր է, իր արժէքը կը բարձրանայ թէեւ, բայց ապրանքին արժէքը կը նուազի, որովհետեւ ոսկիի միջոցով աւելի ապրանք կրնայ գնուիլ։ Ընդհակառակը երբ թանկագին մետաղին քանակը աւելնայ, ինչպէս աւելցած է այս պահուս, ապրանքին արժէքն է որ կը բարձրանայ, որովհետեւ միւնոյն ապրանքի քանակութեան աւելի ոսկի վճարել պէտք կ'ըլլայ։ Միւս կողմէ բրսպնեռուն ազդեցութեան ալ գիներու տեսակէտով ուղղիչ դեր մը վերագրուած է, քանի որ ճարտարարուեստական ուժերուն 45%ամեմատութիւնը կեդրոնացած կը մնայ սեճտիֆներու ատիճ մէջ։ Բայց իրականին մէջ այդ դերը չափազանցուած է, որովհետեւ բրսպներուն հետզհետէ բազմանալը բնականաբար կը մեղմացնէ այդ կարգի ձեռնարկներուն հետեւանքները։ Ասոնց բազմանալուն պատճառն ալ ուրիշ բան չէ՝ եթէ ոչ աուեւտրական մրցակցութեան ոգին, որով բոլոր հրապարակներուն ուղղիչ բարոյական տարրը՝ այդ մրցակցութիւնն եղած կ'ըլլայ։

Այս բարոյական տարրէն զատ, Հիւկ Լը Ռուի յիշած տնտեսական կարգ մը երեւոյթներ ունեցած են իրենց ուղղակի և գործնական հետեւանքները։ Նախ արտադրութեան միջոցներուն փոփոխութիւնը, ասոնց հետզհետէ կատարելագործեալ վիճակ մը ունենալը, պատճառ եղած է որ օրինակի համար Ֆրանսայի մէջ նախնական նիբերուն գինը 20% համեմատութեամբ բարձրանայ, և ընդհակառակն ալ գործաւորչէքը նուազի նոյն համեմատութեամբ։ Գիներու փոփոխութեան երկրորդ պատճառը փոխադրութեան միջոցներուն փոփոխութիւնն է, որ ինքնին հաւասարակշռութիւն մը յառաջ կը բերէ զանազան հրապարակներու միջեւ։ Վերջապէս առեւտրական դրութիւններուն՝ մէթոտներուն բարձրացումը մեծ գիւրութիւններ կ'ընծայէ մեծածաւակ վաճառականութեան։ Դեռ կարգ մը տնտեսական յարակից պարագաներ ալ ունին իրենց բաժինը ապրանքներուն գիներուն փոփոխմանը մէջ, բայց դիտելի է անշուշտ որ, եթէ միջազգային առեւտրական հրապարակներուն մէջ տեսակ մը տագնապ կը նշմարուի, այս տագնապը ընդհանրապէս չէ՛ թէ գիներու բարձրացումէն այլ մարդկային տնտեսական պէտքերուն բազմանալեն ծագում առած է։

Մեսաղի հրապարակը գրեթէ կայուն է բացի պղինձի գինէն որ կը շարունակէ բարձրանալ։ առջի տասնամեայ հեռագիր մը կը ծանուցանէր թէ Ռիօ Թինթօ 2418 ֆր.ի, և պղինձի մետաղին արժէքն ալ 102.5 ստերլինի բարձրացած են։ Մետաղային արժեթուղթերը ընդհանրապէս կարեւոր բարձրացումներ չեն ունենար, հակառակ մէկէ աւելի հանքերուն յաջող չահագործումին, որովհետեւ չկայ ճարտարարուեստական ճիւղ մը որ հանքային չահագործման չափ չարունակական կատարելագործութեան ենթակայ ըլլայ։ գիտական նորանոր գիւտեր նորանոր գործիներու հայթայթումը կը տրամադրեն, որով հանքային ընկերութիւններուն հասոյթներուն կարեւոր մէկ բաժինը նոր ծախքերու կը յատկացուի։ Պղինձը բացառութիւն մը պէտք է համարուի, որովհետեւ ինչպէս կը յիշուի Հալպէրշթատի մէջ հաստատուած Աուօճ Հիրշ եւ Ոռդի նշանաւոր վաճառական տարեկան տեղեկագրին մէջ, պղինձի արտադրիչները ի-

«ԱՐԵՒԵԼՔ„Ի ԹՈՒՐԹՕՆԸ —50—

ՏԱՆԻԷԼ ԼԸՋԻԻԷՕՐ

ԿՈՌՋ ՄԸ ԿԵԱՆՔԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԶԱՒԱԿԸ

Ս.,

ՓՈՔՐԻԿՆՈՒ ԷԹԻԷՆ

Երկու պառաւ աղջիկները երկար ատեն մնացին այդ բարձին առջեւ, որուն վրայ կը հանգչէր մետաքսանման մազերով փոքրիկ գլուխը։

Իրենց միացած ձեռքերը ուժգնօրէն կը սեղմէին զիրար։ Մեւնոյն յուզումը կ'ուռեցնէր իրենց սրտերը։ Անխօսուկ կերպով կը փոխանակէին իրենց մենաւոր կեանքին երկարատեւ մելամաղձութիւնը, տարիներու չրջանին մէջ մէկիկ մէկիկ մարած յոյսերու խոստովանութիւնը, և մայրութեան փափագը, որ արմատախիլ չէր եղած տակաւին, հոգ չէ թէ փոխառնուած մայրութիւն մը։

Երկու քոյրերէն մէկը մրմնջեց.

—Եթէ երբեք աւելի երիտասարդ ըլլայինք...

—Մեզ յորջորջելու այնպիսի կերպ մը դանենք որ իր մեծնալէն ետքն ալ միտքը մնայ։ Կրնանք իր կնքամայրերն ըլլալ։ Սիրունիկս, «կնքամայր Ֆանի» կոչէ՛, նայիմ։

Թիէննօ ցնցեց գլուխը։

—Չե՞ս ուզեր այսպէս անուանել զիս... բայց ինչո՞ւ համար։

—Ֆանի չատ ծեր է, ըսաւ Թիէննօ յատակ արտասանութեամբ ու ինքնավստահ չեղողով մը, որ զարմանք կը պատճառէր և զուարճալի կը դառնար իր փոքրիկ բերնին մէջ։

Մաքին առջեւ բերելով այն գեղանի տիկինը, որ ատնտուին տունը կուգար զինքը տեսնելու, Թիէննօ յարեց.

—Իմ կնքամայրս գեղեցիկ է...

Ու հեղձամղձուկ, ձեռքերը բաղկատարած, փոքրիկ թաթիկները դողդոջուն, անշարժ. երեւոյթ մը առաւ Թիէննօ, իբր թէ ճաճանչագեղ տեսիլերեւոյթի մը հանդէպ գտնուէր։

—Խեղճ կիներ ենք, ըսաւ Ճուլիա հառաչելով։

—Իրաւունք ունի, յարեց հեղհամբոյր Ֆանի։ Շատ լա՛ւ, իր մօրաքոյրները պիտի ըլլանք։

—Մօրաքոյր, այո՛ մօրաքոյր, կրկնեց Թիէննօ։

Իր յատկութիւնը անհետացաւ։ Դաժան արտայայտութիւն մը ոգեւորեց Թիէննոյի մինիկիկ դէմքը։ Այդ բառին քաղքրած յիշատակը իր մէջ՝ դառն էր։ Արդարեւ տղան մերձեցում մը հաստատած էր այդ երկու պառաւ քոյրերուն, զորս մօրաքոյր կը կոչէր, և սոնոուին մօրաքրոջ միջեւ, հաշմանդամ և ժամանակն առաջ թարշամած։ Ուստի «մօրաքոյր» տիտղոսը անհաճոյ չթուեցաւ իրեն, ինչպէս թուած էր «կնքամայրը»։ Օ՜հ, այս վերջին յորջորջումը վերապահած էր միակ կնոջ մը որ այնքան հրապոյր կ'ազդէր Թիէննոյի և տաքուկ սէր մը կը ներշնչէր իրեն։

Որքան ալ փոքր ըլլար տարիքով, դարձեալ իրարու հետ չէր չփոթեր մօր մը խանդավառ սէրը ուրիշ կնոջ մը փղձկումներուն հետ, և մօր մը պաշտելի չնորհը՝ Քօրնէ օրիորդներուն խորշոմած դէմքերուն հետ։

—«Մօրաքոյր Ճուլիա» և «մօրաքոյր Ֆանի» պիտի ըլլանք Թիէննոյի համար, որոշում տուին երկու քոյրերը։ Հիմա որ մեզ կը ճանչնայ և մենք կը սիրենք այս փոքրիկը, յուսալի է որ հայրը մերթ ընդ մերթ հոս բերէ իր զաւակը։ Այլապէս անգութ բան մը պիտի ըլլար։

—Ես ալ չեմ գիտեր, պատասխանեց Ֆանի։ Մոռցայ քեզի ըսելու թէ իր մտահոգութիւններէն մէկը սա է որ Պ. ը Միրըվէր չհասկնայ թէ իրն է տղան, երբ մեր տան մէջ նշմարէ զանի։

—Պարոն տը Միրըվէր մի, քրթմնջեց Ճուլիա։ Ա՜հ, այս վերջինը երբեք զբաղած ունի՞ իր վարձակալներով... Բիէր կըրնայ ապահով ըլլալ այդ մասին, քանի որ ինքզինքը ծածկելու պատճառներ ունի։ Եթէ երբեք Պ. ը Միրըվէրի քթին տակ ալ դնենք փոքրիկը, ան դարձեալ չպիտի հասկնայ թէ կենդանի՞ էակ մըն է թէ ծրար մը։

—Այդպիսի փորձ մը չընենք, ըսաւ Ֆանի։ Իմ կարծիքովս, Բիէր այնքան կարեւորութիւն կ'ընծայէ Պ. ը Միրըվէրի անտեղեակ ըլլալուն որ ինք անձամբ չպիտի գայ առնել Թիէննօն։ Ինչպէս կը տեսնես, ինք հոս չբերաւ պղտիկը, չուզելով ինծի հետ դռնէն ներս մտնել։ Նամակ մը պիտի յղէ ինծի, ժամադրավայր մը որոշելով, ուր պիտի առաջնորդեմ իր զաւակը։ Անտարակոյս, վաղը առտուընէ առաջ չպիտի ընդունիմ այդ նամակը։ Այս իրիկուն տղուն մօրը հետ պիտի տեսակցի, համաձայնութեան մը յանգելու համար։

Այդ ցերեկ Բիէր Պէրնալ երեւան չելաւ, այսինքն այն օրը երբ կոմսուհին Պուա-լը-Ռուա կ'երթար, սիրահարը գտնելու համար, մինչ իրիկուան խեղճ արուեստագէտը կը սպասնուէր։

Յաջորդ օրը, առաջին թղթատարին ժամանման սպասեցին երկու քոյրերը։

Նամակ չեկաւ։

(Շարունակելի)

բենց արտադրութեան մեծ մասը վաճառած են մինչեւ 1907ի ամրան եղանակին համար, և որովհետեւ մեւս կողմէ սպառողները իրենց պէտքերը գոնացնելու չափ բաւական ապրանք չունին, գիները կը բարձրանան անխուսափելիօրէն։ Դիտելի է որ, Սրանցmars պղինձին մթերքը թէեւ ընդհանրապէս վար տեսակէ է, բայց և այնպէս թէ՛ Եւրոպայի և թէ Ամերիկայի մէջ սպառող դասակարգը զայն գնել ստիպուած ըլլալուն, Լոնտոնի հրապարակը միշտ չանդիտական վիճակի մը ենթարկուած կը մնայ։ Կապարի արտադրութիւնը նուազ ըլլալուն գիները բարձր են։ Ոսկիի հրապարակին վրայ ալ ոգեւորութիւն չի տիրեր, որովհետեւ Հարաւային Ափրիկէի ոսկեհանքերուն մարտ ամսոյ արտադրութիւնը —538,497 ունկի չափ, 2,287,391 սդերլինի արժէքով— յուսախաբութեան մասնած է մէկէ աւելի չահադէսներ։

Ա. Տ. ՄԱՆԱԹԼՈՍԵԱՆ

ԱՐՁԱԳԱՆԳ

ՈՐԹԻ-ՇԱՆԻ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԸ.— Առջի գիշեր Մանօճ՝ Պ. Վէնթուրայի հետ, իտալացի թէնօրը որ մեծ ընդունելութիւն մը գտաւ Բեսլայի մէջ, ուր թատերասէրներու աչքն ու ականջը չէ վարժուած ո՛չ տեսնելու, ո՛չ ալ լսելու մեծ թէնօրներ, որոնք առասպելական ամաականներ ու օրականներ կը ստանան։

Մասընէին Մանօճը բացարձակապէս նո՛ր օրերա մըն է՝ իր երաժշտութեան եղանակաւորումովը, որ բոլորովին կը տարբերի հին երգահան վարպետներու երաժշտութենէն։ Տարբերութիւնը որ կայ հին ու նոր երաժշտութեան մէջ, ա՛յն է թէ Վէրտիի, Տօնիզէթթիի, Մէյէրպէրի, Պէլլինիի գործերուն մէջ երաժշտութիւնը միօրինակ է՝ ու ձանձրացուցիչ, առանց փոփոխութեան ու առանց նրբութեան, խոյոր ու լայն գիծերով եղանակաւորուած. մինչդեռ նոր երգահաններուն — ինչպէս, Մասընէ, Լէոն Դավալլօ, Բուչչիի, Սէն-Սանս, Մասգաների, Բոնչիելլի — օբերաներուն մէջ երաժշտութիւնը միլիոնաւոր նրբութիւններ ունի իր մէջ, զգացումներու raffinement մը զոր կը ջանայ արտայայտել չափազանց riche orchestration մ։ Պարզ նմանութիւնով մը բացատրելու համար ըսենք թէ՝ Վէրտիի, Տօնիզէթթիի, Մէյէրպէրի և այլ հին ոճով երգահաններու երաժշտութիւնը կ'երգէ, մինչ Սէն-Սանսի, Բուչչիի, Մասընէի և Լէոն Դավալլօի երաժշտութիւնը կը խօսի։ Լա Ժիւիվի, Նորմայի, Ագիրիգանայի, Լուչիայի, Լիեռնորայի, Ռիկոլիթթօի օբերաներուն ներկայացման, ժողովուրդը երաժշտենէն հասկցող դասակարգը անգամ նստած տեղը կը մրափէ, մինչդեռ Զազայի, Պոհեմի, Դավալիերիայի, Բալլիչիի, Սաֆօի, Սամսոն-Տալիլայի, Վերթերի և Մանօճի ներկայացումներուն՝ երաժշտենէն այնչափ աղէկ չհասկցող դասակարգը անգամ հետաքրքրութեամբ կը հետեւի, առանց թերեւս կարենալու կատարելապէս ըմբռչնել նրբութիւնը որ կայ այս օբերաներուն մէջ։ Ասոր համար է անշուշտ որ երբ թատրոնի ափիշը հին օբերա մը ծանուցանէ, ժողովուրդը նուազ տաք վերաբերում մը կ'ունենայ։

Վերադառնալով առջի գիշերուան Մանօճին, այս օբէրային բովանդակութիւնը կը դառնայ Աբբայ Բրէվօի նշանաւոր վէպին Մանօճ Լեսգօի նիւթին չուրջը։ Այս միեւնոյն նիւթի վրայ գրած են Բուչչիի և Մասընէ, երգելով տառապանքը այդ սիրահալ զոյգին որ Մանօճն և Տէ Կրիէօ կը կոչուին։ Թէ ո՛րն է լաւագոյնը այս երկու գործերուն, անկարելի է որոշ պատասխան մը տալ, բայց ի սա՛ կարծ պատասխանէն, թէ երկո՛ւքն ալ հմայիչ են ու դիւթող։ Մասընէին Մանօճին մէջ մանաւանդ երաժշտութիւնը լեզու կ'առնէ և լիսյուրթթօին հետ միասին կը սկսի խօսիլ։ Ամբողջ օբէրային մէջ չկայ նօթ մը որ երակերը չցնցէ։

Պ. Վէնթուռա չատ պատշաճ կերպով ներկայացուց Տը Կրիէօի դերը, և եթէ չվախնայինք չափազանց emballer ըլլալէ, պիտի յայտարարէինք անվարան թէ Պ. Վէնթուռա սմանչելի էր բացարձակապէս։ Հակառակ արտաքին տեսքին որ առջի բեռան չի ներեր իրեն օբէրայի թէնօր մը ըլլալու՝ աւանդական աղջկային գեղեցկութեամբ, Պ. Վէնթուռա ունի սակայն ձայն մը և այդ ձայնը գործածելու եղանակ մը որ ամէն համակրութիւն ստեղծելէ վերջ իր շուրջը՝ հիացումի մէջ կը թաղէ ունկնդիրները։ Բեմին տէրն է ինքը, ինչպէս նաեւ տէրը ի՛ր ձայնին։ Այս պարագան է՛ն կարեւորն է երգիչին համար։ Կան երգիչներ որոնք աղուոր ձայն մը ունին, իրենց բաժինը գոց կը սովրին և կ'երգեն. բայց անկէ անդին պասբա՛։ Մինչդեռ ճշմարիտ école՝ հետեւած երգիչ մը չի գոհանար միայն գեղեցիկ ձայնով մը պօռալէ, այլ նաեւ իր երգին մէջ կը դնէ բոլոր այն նրբութիւնները, որոնք ջիղն են երգի մը։ Ահա՛ այս ընտիր ու դաստիարակուած թէնօրներու կարգէն է Պ. Վէնթուռա։ Ամէնէն ցօրդիսիմօէն յանկարծ ամէնէն բիանիսիմօին անցնելու եւ զանակ մը ունի և գրեՀնիօ ա՛յնպիսի տպաւորիչ կերպ մը, որ անմիջապէս կը յայտնէ երգի վարպետ մը։

Բրթի-Շանի օբէրայի թատերասումը ամբողջութեամբ սակայն ա՛յնչափ աղէկ չներկայացուց Մասընէին Մանօճը։ Գօռնոնը չա՛տ թերի են, և տակաւին քանի մը փոքր պէտք ունէր այս օբէռան՝ les fèux de la rampe-ը տեսնելէ առաջ։ Նաեւ մօրուաւոր նուագախումբ միշտ իր յաղողութիւնը կը գտնէ ժողովուրդին և ժողովուրդը չի մոռնար դայն ծափահարել, ամէն անգամ որ կուգայ աթոռը նստել։

ԲԵՐԱՅԻ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԼԱ ՀԷԻ ԴԵՍՊԱՆԱԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Ձորնալի s'Իդալիա կ'ըսէ թէ Իտալիոյ արտաքին գործոց Նախարար Պ. Դիդդոնի, Ռարելոյի տեսակցութենէն ետքը, ծանուցագիր մը ուղղած էր Լա Հէի Դեսպանախորհուրդին հրաւիրուած տէրութեանց՝ նախնական համաձայնութիւն մը գոյացնելու անգլիական առաջարկութեան մասին սպառազինութիւնները զսպելու խնդրոյն վրայ։ Պ. Դիդդոնի, այդ ծանուցագրին մէջ, կ'ապացուցանէր այդ առաջարկութեան վրայ վիճաբանելու անկարկուութիւնը, առանց նախապէս սահմանելու խտացած ու գործնական բանաձեւ մը։ Այդ բանաձեւ երբ գտնուի, Դեսպանախորհուրդին մէջ դիւրա պիտի քննուի, երբ ռուսական ծրագիրը սպառի։ Իտալիոյ արտաքին գործոց նախարարը, կը յարէ Ձորնալի s'Իդալիա, տէրութիւններէն կը պահանջէ կա՛մ բացարձակապէս մերժել անգլիական առաջարկութիւնը և կամ ընդունիլ զայն ուսումնասիրելու կարելութիւնը։ Այս երկրորդ պարագային Դեսպանախորհուրդը պարզապէս սկզբունքին վրայ պիտի վիճաբանի, ի հարկին յանձնաժողով մը կազմելով խնդիրը խորապէս ուսումնասիրելու համար։ Տէրութեանց պատասխանը դեռ յայտնի չէ։

—Իտալիոյ կողմէ Լա Հէի Դեսպանախորհուրդին պատուիրակ կարգուեցան նախկին նախարար Պ. Ֆուրլինաթօ, Բարիզի դեսպան Դորմիէլլի կոմսը և արտաքին գործոց խորհրդական Պ. Բոմբիլի։

—Մանօճ խաղաղասէր Սըր Արիքէտ Բրընը զօրավարը Տոյչ Ռրվիւի մայիսի թիւին մէջ պիտի հրատարակէ յօդուած մը զէնքնկեցութեան խնդրոյն վրայ։ Յօդուածագիրը թէեւ կ'ըսէ թէ ընդհանուր զէնքնկեցութեան մը կուսակից է, սակայն կը յայտարարէ թէ չի կարծեր որ Լա Հէի երկրորդ Դեսպանախորհուրդը վիճաբանի այդ խնդրոյն վրայ։ Զօրավարը, պնդելէ ետքը Ֆրանսայի զգուշաւոր ընթացքին վրայ, զէնքնկեցութեան մասին, կ'ըսէ.

«Ո՛րքան ատեն որ գերման պետական մարդերը պիտի կարծեն թէ զօրաւոր նաւատորմ մը անհրաժեշտ է՝ իրենց ժողովուրդին ապահովութեանը և իրենց վաճառականութեան պաշտպանութեանը համար, ո՛րքան ատեն որ Գերմանները միշտ վճարեն իրենցմէ պահանջուած տուրքերը, ոչ ոք իրաւունք ունի և կամ կրնայ բողոքելու։ Այդ միտքով ամէն տեսակ արարք ձգտում մը առաջ պիտի բերէ երկիրներու յարաբերութեանց մէջ և կարելի է իսկ պատերազմ մը։»

Անգլիացի զօրավարը կը կարծէ թէ Դեսպանախորհուրդը աւելի լաւ բան մը ըրած պիտի ըլլայ եթէ աշխատի իրաւարարական միջազգային դատարանի մը կազմութեան։

ԵՐԲԵԱԿ ԶԻՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Հռոմէն հետեւեալը կը հեռագրէ Բարիզի Թեթի մը թղթակցը.

Այսօր տեսակցութիւն մը ունեցայ քաղաքական նշանաւոր անձնաւորութեան մը հետ, որ անշուշտ տեղեակ է Երբեակ Զինակցութեան դաշնագրին պարունակութեանը։ Հարցուցի թէ այդ դաշնագրին մէջ նախատեսուած էր Անգլիոյ ու Գերմանիոյ միջեւ պատերազմի մը պատահականութիւնը։ Նոյն անձնաւորութիւնը բացորոշապէս ժխտողական պատասխան տուաւ, յարելով որ Երբեակ Զինակցութիւնը պաշտպանողական մըն է միայն Գերմանիոյ ի նպաստ՝ Ֆրանսայի դէմ. նաեւ պէտք է երաշխաւորէ Իտալիոյ հողային ամբողջութիւնը։ Եթէ Գերմանիա միայն Ֆրանսայի կողմէ յարձակում կրէ, Իտալիա պիտի չպարտաւորուի միջամտելու։ Այդ պարտաւորութիւնը այն ատեն միայն գոյութիւն պիտի ունենայ, երբ ուրիշ տերութիւն մը օգնէ Ֆրանսայի։ Պ. տի Ռուտինիի վարչութեան օրովը, սակայն, երբ Երբեակ Զինակցութիւնը վերանորոգուեցաւ, Իտալիա բերանացի վերապահում մը ըրաւ՝ Անգլիոյ հետ պատերազմի մը մասին։ Գերմանիա ընդունեց այդ վերապահութիւնը, որ միշտ գոյութիւն ունի։ Հարցուցի խօսակցիս թէ Երբեակ Զինակցութիւնը ընաւ փոփոխութեան ենթարկուած չէ՞ր. սապէս պատասխանեց. — «Ոչ, դաշնագրութիւնները անփոփոխ մնացին. սակայն յարակից որոշմնագիրներ կան, ինչպէս է այն որ ստորագրուեցաւ՝ երբ խնդիր եղաւ Անգլիան ալ ընդունելու Երբեակ ն մէջ։ Այդ որոշմնագիրը, սակայն, հիմա արդէք մը չունի։»

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ

Թանի սա հեռագիրը ստացած է Հռոմի իր թղթակցին.

Իտալիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ «Մարսէյէզ»ին վրայ խօսուեցաւ խիստ անակնկալ և եղական պարագաներու մէջ։ Կղերական ու հակաֆրանսական երեսփոխան Պ. Սանթինի, որուն կչտամբանքները Իտալիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ զուարճութիւն և յաւիտենական անակնկալ մը կը պատճառեն, հարցանդուում ըրաւ՝ Մեծ-Պանոց մէջ Հռոմի Սան-Բարլօ եկեղեցիին առջեւ կատարուած հակակրօնական արտայայտութեանց համար։ Պ. Սանթինի, իր հարցապնդումին մէջ, քիչ մը ամէն բանի վրայ խօսեցաւ և հարեւանցի կերպով կծու ակնարկութիւններ ըրաւ Ֆրանսայի։ Պահ մը զանգատեցաւ արտայայտութիւնը կատարողներէն, որոնք Հռոմի փողոցները պտըտած էին՝ «Մարսէյէզը» երգելով։ Պ. Սանթինի այդպանդ զանոնք այդ «թշնամի երգը» երգած ըլլալուն համար և ըսաւ.— «Պէտք էր յիշէին թէ այդ քայլերգին ձայնին էր որ Ֆրանսացիները 1849ին, յարձակեցան Իտալիոյ վրայ։» Թէեւ ժողովականները վարժուած էին Պ. Սանթինիի մտացածին խօսքերուն. սակայն վայրկեան մը ընդհանուր ապշութիւն տիրեց և նոյն իսկ Պ. Սանթինի ապշին ապշողը եղաւ երբ իր խօսքերուն արձագանգը լսեց։ Այսուհանդերձ ծայրագոյն ձախակողմէն երեսփոխան մը դիտել տուաւ ատենապետին թէ Ֆրանսայի այն ատենուան վարչութիւնը, Պ. Սանթինիի չափ կղերական ու յետադիմական, զնուորը զրկած էր Հռոմ՝ Պապերուն աշխարհական իշխանութիւնը վերահաստատելու համար։ Ֆրանքիւ-իտալեան այդ փոքր միջադէպը աւարտեցաւ երեսփ. ժողովին քրքջիչներովը. այդ միջոցին ատենապետ Պ. Մարքորա հայրական շեշտով մը կ'ըսէր Պ. Սանթինի.— «Պատուարժան Սանթինի խնդրոյդ կարգէն մի՛ շեղիք. ձեր հարցապնդման սահմաններուն մէջ մնացէք.»

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Գերման կայսրութեան առեւտրական շարժումը 1906ին եղաւ 14,520 միլիոն մարք, մինչդեռ 1905ին եղած էր 13,330 միլիոն։ Եւրոպայի զանազան Պետութեանց հետ է որ գերման վաճառականութիւնը ամենէն աւելի յառաջացած է, և Եւրոպայի մէջ Գերմանիոյ լաւագոյն յաճախորդներէն մէկն է Անգլիա, որ մէկ միլիառ մարքէն աւելի ապրանք գնած և 325 միլիոնի ապրանք վաճառած է։ Յետոյ կուգայ Ֆրանսա, որ Գերմանիոյ ծախած է 434 միլիոնի վաճառք և գնած է 383 միլիոնի։ Գերմանիոյ արտածումները դէպ ի երկու Ամերիկաները կը կազմեն 1140 միլիոն և այդ երկիրներուն ներածումը՝ 2133։ Այդ երկու զումարներուն կէսն աւելին Մ. Նահանգներուն կը վերաբերին։ Գերմանիա 1906ին 416½ միլիոն ոսկի ներածած է. մինչդեռ 1905ին 307 միլիոն էր։ Նաեւ արտածած է 119½ միլիոն և նախորդ տարին՝ 110։ Հրատարակուած վիճակագրութեան մը նայելով, Գերմանիոյ առեւտրական նաւատորմը 1895էն 1905 բարձրացած է չոգենաւերուն համար 850,000 թոնոյէն 1,900,000ի՝ ամբողջ աշխարհի չոգենաւերուն տարողութեան հարիւրին տասը։ Անգլիա առաջին տեղը կը գրաւէ՝ հարիւրին յիսուն և Ֆրանսա հարիւրին 41½։

ՖՐԱՆՔԵՒԳԵՐՄԱՆ ՄԵՐՁԵՑՈՒՄԸ

Պ. Մէն Սանս, որ ինչպէս կը յիշուի՝ Պերլինի մէջ գտնուած միջոցին ընդունեցաւ ի ներկայութեան կայսեր, Բարիզ դառնալով՝ Ֆիկարօի մէջ յօդուած մը հրատարակեց Ֆրանքիւ-գերման մերձեցման գաղափարին և այդ մերձեցման պայմաններուն վրայ։ Պ. Մէն Սանս ի մէջ այլոց կը գրէ.— «Կարելի չէ ենթադրել թէ Ֆրանսա մոռցած ըլլայ ձեռքէ հանուած երկու գաւառները։ Ներկայ պարագաներու մէջ Գերմանիա երթալուս համար պիտի տայ մեզ այդ երկու գաւառները։ Չեմ յուսար. և եթէ բռնութեամբ առնել ուզենք, կը կարծուի թէ Գերմանիա պիտի թողու մեզ։ Պիզմարքի այդ դժնդակ գործին առաջ, ամբողջ Եւրոպա կը սիրէր Պէթհօվէնի և Կէօթէի հայրենիքը։ Արդի ժամանակիս մէջ խաղացուած դերն այն է, զոր Յունաստան հին ժամանակներու մէջ խաղաց։ Այժմու Գերմանիոյ հետ կարելի է խաղաղութեամբ ապրիլ։ Գերմանիա ամազոն մըն է այսօր, գլուխը սաղաւարտով և բռունցքին մէջ ալ սրով մը։ Ամէն ոք կը վախնայ անկէ, ամէն ոք կը սքանչանայ անոր վրայ։ Բայց այսօր Աւստրիա միայն կը սիրէ զայն։ Ուրեմն Ֆրանսա և Գերմանիա պէտք է որ անհաշտ ապրին իրարու հետ։ Դրացի երկու մեծ երկիրներ չեն կրնար իրարմէ անջնիլ։ Գիտութիւնը, արուեստը, վաճառականութիւնը և ճարտարարուեստը ամէն որ իրարու կը մօտեցնեն զանոնք։ Ֆրանսա, գերման երաժշտութիւնը սրտագին ողջունելով, և Բիշար Վակնէրի գործերը դրուատելով, փափկակամ վարմունք մը ցոյց տուաւ։ Իսկ թէ այդ վարմունքը փոխադարձ ըլլար և. օրէ օր աւելի զօրանար։ Փափաքելի և յուսալի եղածն այս է միայն. աւելին պահանջելու չէ։»

Բրլի Բաուիզիեն երկուշաբթի օրուան Թերթին մէջ ալ տեսակցութիւններ հրատարակեց, զոր թղթակիցն ունեցած է գերման երեսփոխաններու հետ, Ֆրանքֆուրտի գերման յարաբերութեանց վրայ։ Ռայխսդագի ատենապետ կոմս Շեղոլդէրկ ըսած է.— «Մարոքի մէջ մեր փնտռածը առեւտուրի հրապարակներ են մրայն։ Մարոքի մէջ մեր վաճառականութեան զարգացման և ապահովութեան համար Ֆրանսայի հետ համաձայնութեամբ գործել պէտք է։ Բոլոր Գերմաններն ալ զգացած են այդպիսի համաձայնութեան մը առաւելութիւնը։ Տնտեսական խնդիրներու մէջ Ֆրանսա և Գերմանիա կրնան բանակցութեան մտնել։ Ֆրանսայի մէջ մինչեւ ցարդ այնպէս կարծեցին թէ Գերմանիա պատերազմիլ կ'սուզէ. ընդհակառակը ես կը կարծեմ թէ կայսրը ամենէն խաղաղասէր վեհապետներէն մէկն է։ Բայց Ֆրանսայի հետ համաձայնիլ փափաքիով հանգերձ, կ'ուզենք նաեւ լաւագոյն յարաբերութիւններ մշակել Անգլիոյ հետ։ Մեր փափաքն է տեւականապէս լաւագոյն յարաբերութիւններ ունենալ այդ մեծ ազգին հետ։» Երան, Նաուման և ուրիշ երեսփոխաններ ալ գրեթէ նոյն բառերով շեշտած են Գերմաններուն խաղաղասիրութիւնը։

ՖՐԱՆՍԱ

Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարար Պ. Բիլոն երկուշաբթի օրը Դեպարտեմենտաց Խորհուրդին մէկ քանի կարեւոր պաշտօնագրեր ներկայացուց որոնք մանաւանդ Մոնտանեհիի արտաքսման և անոր թղթերուն գրաւման հետեւանքով երեւցած էին։ Ատոնք պատժական որոշումներ էին արտաքին գործոց պաշտօնական այն պաշտօնեաներուն դէմ, որ Մոնտանեհիի հետ ունեցած իրենց յարաբերութեանց մէջ ընկերական սահմանները անցնելով անոնցմէ հանոյակատարութեանց մէջ գտնուած կամ թէ Վատիկանի ոչ-պաշտօնական գործակատարներուն հանդէպ ստորին հաճոյակատարութիւն մը ցոյց տուած են։ Սենենախտ անօրինութիւն մը եղաւ Պ. Լը Մաաշանի համար, որ ասկէ ետքէ արտաքին գործոց պաշտօնական մէջ կարեւոր պաշտօն մը ունէր, ապա ժամանակ մը ալ Վիեննայի ֆրանսական դեսպանատան գործակատար եղաւ և հիմակ ալ կեդրոնական Ամերիկայի մէջ ֆրանսական դեսպան է։ Լը Մաաշան ետ կանչուեցաւ և արտաքին գործոց կարեւոր պաշտօնեաներէն Պ. Տէքաղոզ անոր յանդգնեց։ Լը Մաաշան խոստացած էր Մոնտանեհիի հասզորդել Նախագահ Կրէվիի մէկ նամակն պատէնը։ Միւնիխի ֆրանսական դեսպան Պ. Տիւմէն, Մեքսիկա փոխադրուեցաւ։ Իր յանձնարարութիւնն է Ֆրանսայի ու Վատիկանի միջեւ դիւանագիտական յարաբերութեանց խզուելէն ետքը մոնսենեէօր Մոնտանեհիի առ մոնսենեէօր Ֆաբիզօ ուղղեալ յանձնարարական մը խնդրելը։ Պ. Տիւմէն, ջերմ կամ՝ ոչ, վախնալով որ իրեւ Ֆրանսայի դեսպան, տհաճելի երեւայ մոնսենեէօր Ֆաբիզոյի, ուզած էր Մոնտանեհիի մէկ յանձնարարագրով դարմանել իր այդ կացութիւնը։ Արտաքին գործոց պաշտօնատունէն ուրիշ երկու պաշտօնեաներ ալ՝ Ֆրիդրիանեսի ֆրանսական դեսպան Պ. Տրլաւօ և դեսպանատան քարտուղար Պ. Կրէկկ գոհացուցիչ բացատրութիւններ տուած ըլլալով անպատիժ մնացած են։ Պ. Բիշոն առաջարկ մը ներկայեց Նախագահ Պ. Ֆալիէռի, Հապէշիստանի Մենելիք կայսր մօտ Ֆրանսական դեսպան անուանելու ընկերվարական Պ. Կապրիէլ Տրվիլը։ Նախորդ դեսպան Պ. Լակառտ, որ Մենելիք կայսեր կողմէ Լենգիստոյի կոմսութեան տիտղոս ընդունեց, հանդստեան կոչուեցաւ։ Կապրիէլ Տրվիլ, նախկին երեսփոխան էր և Բարիզի թաղապետական ժողովի նախագահ ալ եղած է։

Նախարարաց Խորհուրդը նոյն օրը վաւերացուց նաեւ Լա Հէի Դեսպանախորհուրդին ֆրանսական պատուիրակներուն անուանումը, որոնք են Պ. Լէոն Պուրժուա, ծերակուտական Պ. տ'Իգոմրէլը Փոնդան և իրաւագէտ Պ. Լուի Ռենոլ։

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԿՂԵՐԱԿԱՆԻ ՄԸ ՍԻՐԱՑԻՆ ԱՐԿԱՆԸՆԵՐԸ

Օր. Լըպլոնի վիճակն ու մահուան առթիւ, ինչպէս չորեքշաբթի օրը ծանուցինք, երիտասարդ կղերականի մը ձերբակալումը մօտակուտ կը նկատուէր։ Այդ կղերականն է Լաուքսմէն երէցը, որ շաբաթ օրը բանտարկուեցաւ և երիցասան մէջ կատարուած խուզարկութիւնը արդիւնաւոր եղաւ։ Ձերբակալման պահուն կղերականի սքեմը թողելով աչխարհականի հագուստ հագաւ։ Բանտին մէջ, առանձին սենեակ մը, մինչեւ իրիկուն ծխեց. ապա ուզեց որ Պ. տը Տակառտ իր փաստաբանութիւնը ստանձնէ, բայց այս վերջինը մերժեց, ըսելով որ Օր. Լըպլոն իր պաշտօնակիցներէն մէկին ազգիկն է։ Երեց Լաուքսմէն ապա փոխադրեցաւ տեսակցիլ ոստիկանութեան գոմիսէր Պ. Ուռայլի հետ, որ իսկոյն ներկայացաւ։ Երեցը խոստովանեցաւ թէ Օր. Լըպլոն վիճած էր. ապրիլ 10ին մեկնած էր երիցատունէն, ուր կը գտնուէր առջի իրիկունէն ի վեր. յետոյ մօտակայ քաղաք մը գացած էր։ Հոն դայեակի մը հետ սակարկելով, որոշեալ գումարին մէկ երրորդ մասը կանխիկ տուած էր, վասն զի այդքան դրամ միայն ունէր իր վրայ. գոհարեղէնները իրրեւ գրաւ տալ ուզած էր, սակայն դայեակը իմանալով անոր հօրը անունը՝ չէր ընդունած, ըսելով որ վստահութիւն ունի։ Երեցը, Ս. Գրքին վրայ երդում ընելով, ըսաւ թէ ինք միայն վկայ էր այդ գործին, որուն բնաւ մասնակից չէր. բայց վիժումէն ետքը նորէն երիցատունը ընդունած էր Օ. Լըպլոնը, հետեւեալ օրը կիսամեռ վիճակի մէջ կառաքուելով դէպ ի Շէնպուռ։ Այդ դայեակն ալ պիտի ձերբակալուի։ Ոստիկանութիւնը առաջ կը տանի քննութիւնները։

ԵՐԷԿՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒԲԻՋ. 1 մայիս.— Հաչուեյարդարումը չարունակեց լաւագոյն պայմաններու մէջ, վասն զի դրամագլուխը խիստ առատ էր։ Ֆրանսական ռանթը, լաւագոյն պայմաններէ ազդուելով, իր առջի օրուան բարձրացումը՝ 95.05 չարունակեց, Բոլոր արժեթուղթերու գիները հաստատուն են, սակայն չանգիտները գրեթէ միայն կը զբաղէին ռուսական արժեթուղթերով, որոնք երկու միութիւն չահեցան։ Նաեւ Ռիո Թինթոյով, ուրկէ կարեւոր գնումներ կատարուեցան բարձր գիներով։ Սակարանի փակման պահուն Ռիո Թինթոն 2508 ֆր. էր՝ այսինքն հարիւր ֆր.ի բարձրացում մը՝ Նիւ-Եորքէն ու Լոնտոնէն առնուած քաջալերիչ լուրերու վրայ Լոնտոնի մէջ, թէեւ Սակարանը զոց էր, պղինձի վրայ մեծաքանակ գործեր եղան 2½ անգլիական ոսկիի բարձրացումով՝ այսինքն 104.10ի։ Հարաւային Ափրիկէի արժեթուղթերը լքեցած են։

ՆԻՒ-ԵՈՐՔ.— Այս տեղի Սակարանին մէջ հրապարակը շատ հաստատուն էր։ Շնչադիտութեան ամենէն աւելի առարկայ եղող արժեթուղթերուն գիները բարձր էին։ Մետրոյի գիները բարձրացած ըլլալով հանքային արժեթուղթերու համար խնդրանք կար։ Ռայխսդագին մէջ Ֆոն Պիլլով իշխանին արտասանած ճառը լաւատեսութիւն մը կը գործէ հրապարակին վրայ։

ՌՈՒԲԻՋ.—Անգլիոյ թագաւորը Բարիզ ժամանելով ընդունուեցաւ արտաքին գործոց նախարար Պ. Բիլոնի կողմէ։ Նախագահ Պ. Ֆալիէռ վաղը պիտի ընդունի կառուտրտ թագաւորը։

ԳԵՐԼԻՆ.— Ֆոն Պիլլով իշխանը Ռայխսդագին մէջ արտասանած ճառով յայտարարեց թէ Գերմանիա ձեռնպահ պիտի մնայ սպառազինութեանց սահմանափակման խնդրոյն մէջ, որ կա Հէի Դեսպանախորհուրդին պիտի ներկայացուի։ Նախարարապետը յարեց թէ Մարոքի խնդիրը պիտի չխանգարէ Գերմանիոյ և Ֆրանսայի յարաբերութիւնները։ Նաեւ յոյս յայտնեց թէ հետզհետէ պիտի անհետանայ Գերմանացիներուն և Ֆրանսացիներուն միջեւ եղած անվստահութիւնը։

—Աւստրիոյ-Հունգարիոյ արտաքին գործոց նախարար Պարոն Էրէնթալ Պերլին ժամանեց և կէս օրին ներկայացաւ Վիլհէլմ կայսեր, որ զայն ճաշի վար զբաւ և երկարօրէն խորհրդակցեցաւ զէնքնկեցութեան խնդրոյն վրայ։ Վիլհէլմ Բ. յայտարարեց թէ Գերմանիոյ ու Իտալիոյ յարաբերութիւնները կատարեալ են, թէ Կայզերայի մէջ Անգլիոյ ու Իտալիոյ վեհապետներուն տեսակցութիւնը քնական էր և թէ անգլերիտալական բարեւ յարաբերութիւնները չեն վնասեր Երբեակ Զինակցութեան։ Ֆոն Պիլլով իշխանը որ այդ տեսակցութեան ներկայ էր, բաւ թէ Անգլիոյ ու Գերմանիոյ միջեւ որ և է կնճռոտ խնդիր գոյութիւն չունի։

ՍՈՖԻԱ.—Վիլոնի մէջ Դանուբի յորդումը մեծ հանմատութիւններ կը ստանայ։ Զուրերու աճումը արդէն երկու մեդրի հասած է։ Ամբողջ քաղաքը ողողուած է. բնակիչները կը փախչին. վնասները խիստ կարեւոր են։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ

ՊՈՒՇՏՈՆ.—Մուսուլի նահանգին մէջ թուպիի անուանուեցաւ Իրդրումի նահանգին մէջ թուպիի Ֆէյնի էֆ.։

— Տրապիզոնի նահանգին Շիրան գաւառակին գայմագամ անուանուեցաւ Խարբուղի նախորդ գայմագամ Խալիտ էֆ.։ Դոնիայի նահանգին Ղոզլը գաւառակին գայմագամ անուանուեցաւ Միլիթիէ նախկին չրջանարտներէն Այտրի կուսակալութեան հետեւորդ պաշտօնեայ Ահմէտ Շէրիֆ էֆ.։

ԱԱՍԻՖԱՆ.— Իւլայի առաջին ատիճան տրուեցաւ ոստիկանութեան նախարարութեան մէջթուպիի Մէհմէտ Գուտրէթուլլահ պէյի։ Միւթէմիզի ատիճան՝ նոյն նախարարութեան թղթակցութեանց դիւանին միւմէյիզ Իշան պէյի և քարտուղար Մէհմէտ Սաիհ ու Մուսթաֆա Ճէմիլ պէյերու։

— Իւլայի երկրորդ ատիճան՝ Հէրէքէի Կայս. գործարանին առաջին ուսուցիչ Թէյֆի էֆ.ի ու հաչուակալ Թիւրխան էֆ.ներու։

— Սալիսի ատիճան՝ Պէյշէհրի գաւառակին գայմագամ Մէհմէտ էֆ.ի և Պէյշէհրի մալ միւտիրի Պէքիր էֆ.ի։

ՊՈՒՏՈՒՆԱԿԱՆ. — Առաջին կարգի Մէճիտիէ պատուանշան տրուեցաւ Դերմանիոյ բանակին ամրութեանց երկրորդ քննիչ Մոտարի զօրավարին ու Պերլինի թանգարաններուն ընդհանուր Տնօրէն Պ. Պոտէի և երկրորդ կարգի Մէճիտիէ՝ Պրէմ քաղաքին մէջ հիւսիսային Գերմանիոյ գետերուն ընդհանուր Տնօրէն Պ. Հէլմհոլցի։ Երկրորդ կարգի Մէճիտիէ՝ Պ. Պոլսոյ գիրանական դեսպանատան զինուորական կցորդ Պ. Տըլանի։ Երրորդ կարգի Մէճիտիէ՝ Պիզայի գաւառին թղթակցութեանց Տնօրէն Մուսթաֆա Թէվֆիգ էֆ.ի։ Երրորդ կարգի Օսմանիէ՝ Բ. Դրան արտաքին թղթակցութեանց դիւանին քարտուղարներէն Համտի Փաշազատէ Մահմուտ պէյի։ Չորրորդ կարգի Մէճիտիէ՝ իտալական հպատակ Պ. Բասքէլլանոյի։

— Առաջին կարգի Շէֆգաթ՝ Վեհ. Սուլթանին առաջին իմամ Իսմայիլ Հաքգը էֆ.ի տիկնոջը։ Երկրորդ կարգի Շէֆգաթ՝ Կ. Պոլսոյ գերմանական ընդհանուր հիւպատոս Պ. Մարթէնսի և դեսպանատան Լարիեյ պահակաւորին հրամանատար Պ. Բէթէնէրի տիկիններուն։

— Հիճազի երկաթուղիին ոսկի չքադրամը տրուեցաւ արտաքին գործոց նախարարութեան մէջթուպիի Միւնիր պէյի և արտաքին թղթակցութեանց քարտուղար Նուրի պէյի։

—Լիւգաթի արծաթ չքադրամ՝ Օսար Մամուլի Դիւանին Տնօրէն Սէֆիր էֆ.ի, արտաքին գործոց նախարարութեան հաչուակալութեան դիւանին քարտուղարներէն Խալիլ էֆ.ի, արտաքին թղթակցութեանց դիւանին քարտուղարներէն Պետրոս, Տիգրան ու Լեւոն էֆ.ներու, հպատակութեանց դիւանին քարտուղարներէն Սամակ էֆ.ի, խորհրդականներու սենեակին միւմէյիզ Հրանտ էֆ.ի ու օգնական Նշան էֆ.ի, արձանագրութեանց դիւանին Տնօրէն Միքայէլ էֆ.ի և օգնական Պօղոս էֆ.ի։

ՇԵՐՔԷՇ ԼՈՒՐԵՐ

ՋԵՆՈՒՈՐԸՆԵՐԸ.— Կայս. Իրատէ մը հրամայեց որ Եղորբլլէզի օրը յառաջիկայ երկուշաբթի, գառնուկի միս, լեմոնատա և սալաթա որուի զինուորներուն։

ԹՈՒՐՔՈՒՈՒՆԻ արուեստանոցներին կողմէ պատրաստուած ոսկի չքադրամը վեհ. Սուլթանին մատուցանելու պաշտօն ունեցող Պրիւսէլի օսմ. պատուակալ հիւպատոս Պ. Զաքէլէր երէկ իրիկուն կ. Պոլիս ժամանելով Բերա Բէլէս իջեւանեցաւ։

ԳԱԼԱՏԱՅԻ.— Երէկ Տարեմայեն հինգ կողով նոր բերքի կանկառ բերուելով հարիւր հատը 140 դրշ.ի ծախուեցաւ. իսկ Շիրայէն ու Աղեքանդրայէն բերուածներուն հարիւր հատը՝ 90 դրշ.։ Բակլա՝ 70 փարա, դդում՝ 6 դրշ., տոմաթէ՝ 4, թարմ լուբիա՝ 6½ և տեղիս 20 դրշ. օխան։

Զուկ.—Զմիւռնիոյն մէջ, երէկ, ամբողջով վաճառուեցան քէֆալին քիլոն՝ 5½ դրշ.։ գ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳԱՂԹԱԿԱՐԳԵՐԸ

(Վերջ։ Տես թերթի 1-ին համարը)

Ամենամեծ դժգոհությունը հարուցեց Սասունի գաղթականությունը։ Սասունցիներն ամենուրեք հանդիսացան որպես ապստամբներ։ Ամենուրեք նրանց հանդեպ գործադրվեցին ամենաանարդար միջոց

"ԼԻՒՔՍ" ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՍԹՈՒՔՀՈԼՄ.-ՇՈՒԷՏ

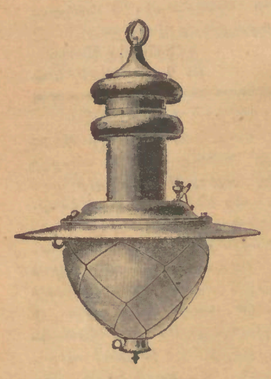

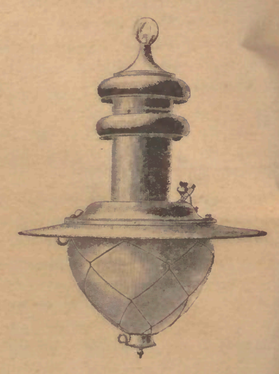

ԹԷՈՏՈՐ ՌԷՖԲԷՆ, ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՄԱՐ

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ ՂԱԼԱԹԻԱ, ԻՆԱՑԷՔ ԽԱՆ, ԹԻՒ 52

ԼԻՒՔՍԻ ԼՈՅՍԸ

ԱՌԱՋ ԿՈՒԳԱՅ ՊԱՐՋ ՔԱՐԻՒՂԻ ՍԱՍՏԻԿ ԱՅՐՈՒՄՈՎ,

ՇՈՒԷՏԱԿԱՆ ԳԻՒՏ, ՅԱՋՈՂՈՒԹԵԱՄԲ ՊՍԱԿՈՒԱԾ

ԱՐԴԻ ԼՈՒՍԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԱՄԷՆԷՆ ԶՕՐԱՒՈՐ ՈՒ ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆՆ Է

ԱՌԱՒԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐՆ ԵՆ

Ցարաւեւ լոյս, անհոս եւ անծուխ, բուհկումի վտանգէն զերծ, հաստատուն ճիւուածք, շատ պարզ կազմուած, դիւրաւ եւ ինքնաշարժ կերպով գործածելի, մղումի եւ կանոնաւորումի պէտք չկայ, ձայն չի հաներ եւ շոգիացուցիչին մէջ ասեղ չունի:

«ԼԻՒՔՍ» լամբարը անհուն յաջողութիւն զտած է իր հանճարեղ ճիւուածքին շնորհիւ, որ լամբարին անթերի գործածութիւնը կ'ապահովէ: Կատարեալ զոհացում կուտայ, երկար ատենէ ի վեր փրնտրուած հարցի մը լուծումը ընծայելով: «ԼԻՒՔՍ» լամբար մը վառելը անշշուկ մը տեսնելի, եւ անոր խիստ պարզ գործածութեան ծանօթանալէ յետոյ, մարդ իսկոյն պիտի ըմբռնէ, անոր առաւելութիւնները միւս լուսաւորութեանց հետ բաղդատմամբ, ալ եւս չուզելով ուրիշ դրութեամբ լուսաւորութիւն կատարել:

700 մոմի ուժ ունեցող «ԼԻՒՔՍ» լամբար մը ժամը 10 փարայի քարիւղ կը սպառէ, եւ գրեթէ Աւէրի 10 կտուցի տեղ կը բռնէ:

Այսպէս, իր ընծայած մեծ խնայողութեան շնորհիւ, «ԼԻՒՔՍ» լամբարը միւս ատենի մէջ կը հասնէ իր գինը:

Լիւս լոյսը մասնաւորապէս կը պատշաճի փողոցներու, պարտէզներու, տեղարաններու, գարեջրատանց, օթեւներու, դպրոցներու, տուներու, թատրոններու, գործարաններու, երկաթուղիներու, եւայլն, եւայլն:

«ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի ԹՈՒՐԹՕՆԸ (39)

ԼԻԱՆ-ՆԷՐՕՆ

ԱԴԱՄԱՆԴՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՄԷՋ

ԶՈՐԲՈՐԴ ՄԱՍ

ԴԷՊԻ ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՆՈՐ ՍԷՐ ՄԸ

Նամակը ուղղուած էր տիկին Հէրպըլոյի, որ բացաւ զայն ժպտագին, և ըստ սովորութեան, բարձրաձայն կարդաց.

«Սիրելիներս, այս տողերը մեկնումէս մէկ օր առաջ գրուած են: Վաղը պիտի կրնամ ողջագուրել ձեզ...»

Սենեակին մէկ անկիւնէն սուր կաղկանձիւն մը լսուեցաւ, որ ամէնուն սիրտը դող հանեց: Բայց Արլէթ իսկոյն հանդարտեցաւ, և սենեակին անկիւնը փութաց, ուր պառուռնած էր Ռալիպ: Նորատի աղջիկը դուրս հանեց փոքրիկ անդաստանպտիկը:

Ռալիպ, իր հօրը մօտալուտ վերադարձին համար ուրախացած, այդ մեծ լուրը գնաց հաղորդել սեւամորթ ընկերներուն և սպիտակամորթերուն:

Տիկին Հէրպըլօ շարունակելով նամակին ընթերցումը, յարեց. «Կառավարիչը անգամ մը եւս ցոյց տուաւ թէ պատուական վարիչ մը և կառաբեալ բարեկամ մըն է: Մեր խնդիրքին գոհացում տուաւ: Մարքիզն ուրախութենէն յափշտակուած է: Ցաջողութեան խթանին տակ իր փառասիրութիւնը անսահման դարձած է: Անշուշտ կը գուշակէք թէ հիմա ի՞նչ կը փափագի ան: Ռոպէր, իր անդրանիկ զաւակը, եկած մեզի միացած է: Հօրը խմորը ունեցող գեղադէմ ու բարի երիտասարդ մըն է: Ամէն գովեստի արժանի է: Ինձի ծանօթ աղջիկ մը հաճելի թուած ըլլալով Ռոպէրի, այս վերջինը կ'առաջարկէ որ իր ընտանիքէն բաժնուելով գայ մեր քով բնակիլ: Ի՞նչ պատասխան տալու է: Այդ աղուր երիտասարդը հաւանաբար պիտի յանկուցանէր զիս, բայց ես կարգնցու աղջիկ չեմ: Գեղեցիկ խօսքերը, որոնք ո՞չ հաստատական և ոչ ժրխատական պատասխան մը կուտան, չուարդմէ աղատած են զիս: Արլէթ, քեզի կ'ինայ որոշ պատասխան մը տալ... եւայլն:»

Նամակին ընթերցումը դեռ կը շարունակուէր, բայց Բիէր մտիկ չէր ըներ ալ եւս: Կարծես թէ լախտի հարուած մը ընդունած էր գլխուն և սրտին վրայ: Նոյն իսկ չէր պայքարեր իր յոյսերու խորտակման դէմ:

Ի՞նչ հարկ ընդվզիլ: Ցիմարական բան մը չէ՞ մտքէ իր յոյսը: Արլէթ երիտասարդ, յանկուցիչ ու հարուստ աղջիկ մըն էր: Ամէն ձիրքերով օժտուած այդ աղջկան հետ կ'ուզէր ամուսնանալ Պ. Մարքիզի զաւակը:

Այդ զմայլելի աղջիկը ամուրիի կեանք վարելու փափաքող չէր: Զինքը պաշտող հայրն ու մայրը միայակ չձգելու համար էր որ շատ մը թեկնածուներ մերժած էր:

Ուստի ո՞և է առարկութիւն չպիտի ընէր, քանի որ իրեն հետ ամուսնանալ ուզողը պատուական երիտասարդ մըն էր ու կը յօժարէր Բալմի մէջ բնակիլ:

Այս խորհրդածութեանց մէջ թաղուած, Բիէր սեղանէն ելաւ, առանց խմելու Արլէթի կողմէ մեծարուած ընտիր թէյը: Նոյն իսկ չպատասխանեց իրեն եղած հարցումներուն, և ամապարանօք հեռացաւ տունէն, մութին մէջ անհետացնալով:

Մայրն ու աղջիկը իրարու երես նայեցան:

—Ինձի խայթ կը զգամ հիմա, ըսաւ տիկին տը Հէրպըլօ դողդողուն ձայնով: Բարձրաձայն կարդալու չէի այդ նամակը... Բիէր մտահոգութիւն կը պատճառէ ինծի: Կը վախնամ որ մեծ վիշտ ազդեցի իրեն:

—Ես ալ այդ վախն ունիմ, մրմնջեց Արլէթ, որուն ազուր աչքերը չողեր կ'արձակէին: Մայր, պէտք է դարմանել եղածը: Չեմ ուզեր որ անձկութեամբ անցնէ այս գիշեր: Բարեկիրթ գործ մը չպիտի ըլլայ հետապնդել զանի: Բայց այնպիսի երկրի մը մէջ կը գտնուինք, ուր մարդ կրնայ պարկեշտ ըլլալ, առանց նկատի առնելու նրբութիւնները: Սիրելի մայրս, կը թոյլատրե՞ս որ երթամ գտնեմ զինքը: Պիտի չնամ միասին բերել:

Տիկին Հէրպըլօ տակաւին չպատասխանած, Նորատի աղջկան ճերմակ չրջազգեստն անհետացած էր ստուերոտ նրբուղիին մէջ:

Բիէր տենդոտ ամապարանքով մը կ'յառաջանար, իր վրայ ծանրացող դժդոյգ վիշտը փարատելու համար:

—Պէտք է մեկնիլ, կը խորհէր Բիէր: Միակ դարմանն ատ է:

Ու ցաւագին ծիծաղ մը արձակեց... Դարմա՞ն մի, ի՞նչ դարման կրնար գըտնուիլ:

Սակայն պարտէր անմիջապէս հեռանալ, որպէս զի չհասկացին թէ անբուժելի յուսահատութեան մը մատնուած էր անակնկալի յոյսի մը յետոյ:

—Այս երիկուն իսկ մեկնումի պատրաստութիւններ պիտի տեսնեմ, և հագիւ Պ. Հէրպըլ՝ վերադարձած, հոսկէ հեռացած պիտի ըլլամ արդէն:

Բիէր ետ դարձաւ, իր ծրագիրը գործադրելու համար իսկոյն: Բայց յուզումն այլայլած, կանգ առաւ դանդաչուն:

Մարգագետնին մէջէն, որ լուսնին ադամանդէ չողերով լուսաւորուած էր, սպիտակաթոյր ու չնորհալից ուրուական մը կը յառաջանար Բիէրի ուղղութեամբ:

—Օ՜հ, Արլէթն է: Ատուած իմ, ինչի արիութիւն ներշնչէ ստեղծ:

—Վերջապէս գտայ ձեզ, չար բարեկամ, ըսաւ Արլէթ ամենաքաղցր ձայնով: Շատ տգեղ բան մը կը նկատեմ, երբ կը մոռնաք ձեր թեւը տալ ինձի սովորական պտոյտը կատարելու համար:

Արդէն իսկ Նորատի աղջիկը Բիէրի թեւը մտած էր սիրալիր չարժումով մը: Ցետոյ բարեկամին վրայ ծռած, յարեց.

—Ի՞նչ ունիք. չուտ խոստովանեցէք:

—Ներեցէք, վրդոված ըլլալուս՝ այդ մոռացումն ունեցայ, մրմնջեց Բիէր: Ընտանիքի պատրանքն ունեցայ ձեր տան մէջ, և ինձի համար դժուար պիտի ըլլայ բաժնուիլ հոսկէ...

Սոսկումի ճիչ մը արձակեց Արլէթ:

—Ի՞նչ կ'ըսէք. ինչո՞ւ մենք բաժնուիք...

—Աւա՜ղ, այնպէս հարկ է, ըսաւ Բիէր, իր բովանդակ արիութեան կոչումը ընելով: Ցաւալի լուրեր առած եմ, որոնք կը բռնադատեն զիս կարելի եղածին չափ շուտ Ցիրանա դառնալու: Անտարակոյս չէի կրնար մեկնիլ, ինձի յանձնուած թանկագին աւանդը իրեն չվերադարձուցած, բայց քանի որ վաղը հոս կը հասնի...

—Օ՜հ, տոքթէօր, ո՞րքան գէշ բան է սուելը, յայտարարեց Նորատի աղջիկը տխրութեամբ: Կը համարձակի՞ք կրկնել թէ Ցիրանայէն լուրեր առած էք...

—Սիրելի զաւակս, մի չարչարէք զիս, գոչեց Բիէր սարսռուն ձայնով: Պատոյս վրայ կ'երդնում որ պէտք է անպատճառ մեկնիմ հոսկէ:

Նորատի աղջիկը քիչ մը աւելի կրթնեցաւ իր բարեկամին դողդողուն բազկին վրայ:

—Շա՜տ լաւ: Կ'ուզեմ հաւատ ընծայել ձեր խօսքին, բայց ինչո՞ւ գաղտնիք պահենք իրարմէ, քանի որ երկար ատենէ ի վեր այնքան մտերմական կեանք մը կը վարենք: Ինչպէս ձեր ուրախութեան նոյնպէս ձեր վշտին մասնակից ըլլալու փափագը ունիմ: Երբ մարդ անկեղծօրէն սիրուի, իրաւունք չունի առանձին տառապելու:

Բիէր ցաւագին հառաչ մը զսպեց:

(Շարունակելի)

Աւարտեաւ ԶԱՐԵՀ ԵՈՒՍՈՒՖԵԱՆ